

Mutta selittämätön, loukattun ylpeyden ja uudelleen heränneen juuttumuksen sekoitetusta tunteesta, pidättäydyin siitä.

Ja niin annoin hänen poistua erälle poikkikadulle. Kun waan haluan, woin nähdä hänet: häpeästä alaspainunut pää, karsiwät piirteensä, koutistunut ruumiinsa — ja wähyneet laahustawat askeleensa. Poloinen Maria parha, Janon vielä kerran! —

En koskaan enään nähnyt häntä. Kohtalo eroitti meidät toisistamme yhä enemmän.

Kolkkona synysten päivänä, kun puut jo alkoivat telastua, synnytti hän lapsensa — pienen awuttoman olennon, joka tuli maailmaan ainoastaan tunteakseen karsimysten kirousta — ja kuollakseen.

Ainoastaan kaksi päivää, se eli. Ja yhden päivän kauemmin eli sen nuori äiti. Karsimykset ja tuskat murskivat hänet.

Viimeiset jäännökset voimistaan poistuivat hänestä raslaina huokauksina. Ja niin hän poistui rauhallisesti ja raskaasti, samoin kuin kynttilä sammuu. Minulle kerrottiin, ettei hänen kuolinwuoteensa ääressä seisonut yhtäkään osaaottawaista ystävää. Wieraiden ihmisten armeliaisuuden waraan oli hän jättänyt itsensä. Ja wieraat tekivät sen, mitä welvollisuus käski, ei muuta.

Olihan se hywä niinkin. On paljon ihmisiä, jotka unoittawat jopa welvollisuuden käskynkin. Niin, että kaikessa tapauksessa pidän arwosia niitä wieraita ihmisiä, jotka täyttävät welvollisuutensa.

Surujanomani kuultuani, waltasi minut janomaton, kalwawa tuska. Ties Jumala, enkö enji hetkellä lie päättänyt kuolla minäkin.

Mutta äkkiä sai elämäni uutta sijältöä. Päätin kaikkella wallasjani olewalla woimallani elää, wihatakseni ja kostaakseni — kostaakseni hänelle, joka menetti onneni ja murhasi kauniin Mariani. Se on ollut jitemmin elämäni tehtävä. En vielä ole aikeisjani onnistunut, niin kun olisin halunnut. Mutta paljon on jo tehty, ja enemmän vielä tulee, niin totta kun vielä olen kunniallinen mies. Seittiä elää vielä. Te tapaatte häntä joka päivä kaduilla: itsetietoisena, loistawana, uhmailewana ja wapaana, olennoituna sydämettömyytenä.

Hän on jo päässyt korkealle luottamuksessa, ja yleensä hän vielä kiipeää, jos waan kohtalo häntä edelleenkin suoji. Hän on waiutuswaltainen kaupunginwaltuuston jäsen, hän on useissa luottamustoimissa, tuli Waa'an ritariiksi wiime vuonna uuden rautatien walmistamisen johdosta, warakonsuliksi nimitettiin hän heti, kun joku eteläamerikkalainen pikkutalawalloista aikoi ajettaa edustajansa meidän pienen kaupungimme. Mutta onnelliseksi ei hän jumalalle kiitos, ole tullut, niin paljon olen pitänyt huolta. Nähtäks, suuresta wihani waiutuksesta on minustakin tullut sydämettön lurjus. En kammoa mitään keinoja, kun on kysymys kostoni täyttämisestä. Siksi ei teidän pidä hämmästyä kuullessanne, miten menettelen jodasja wihollistani vastaan. Se on ollut ilmeinen häwitys jota, häikäilemätön salamurhaajauron.

Salainen, hiipiwa panettelu on ollut etupäässä aseeni. Olen laittanut sen kulkemaan, ilman että yksikään ihminen aawistaisi sen alkulähdetä. Mina, aina olen saawuttanut tarkoitukseni. En yhdelläkään kerralla ole yrttyksijäni erehtynyt.

Miten usein on heittiä, jonka nimeä en koskaan mainitse, koettanut lähettä jotakin kuffaa, murtaaksen sen ja tullaakseen onnelliseksi. Ja miten säännöllisesti olen silloin käyttänyt purewaa ajettani ajaakseni heittiön matkoihinsa, ennenkuin hän on ehtinyt täyttää aikeensa. Olen aina onnistunut, kuten jo sanoin. Ehkä wäitätte, ettei minun taistelutapani ole kauniimpia. Oliin ehkä menefellyt paremmin, jos awonaisesja taistelussa olisin käynyt wihollistani vastaan ja lyönyt hänet maahan kuoliaaksi. Ehkä. Mutta mitä ei tee loukattu mies, joka wihaa ja joka on wannon-

nut kostonansa? — Mitään keinot eiwät hänelle ole liian alhaisia tai waikeita — kunhan hänellä on toiwoa tarkoituksensa saawuttamisesta.

Ja kufapa tietää, mitä tulewaisuudessa woi tapahtua? Yhä korkeammalle loimuawat wihan liekit sijälläni, mitä enemmän niitä koetan sammuttaa. Ehkä jonakin päivänä saatte kuulla puhuttawan siitä, että rauhallinen, kunniallinen kamreeri Hansson on tehnyt rikoksen. Alkaa tuomitto häntä kowin. Te tunnnette hänen raffaustarinansa ja hänen wihansa ja karsimystensä tarinan. —

Kamreeri Hansson nousi ja lähti jäähywäisiä sanomatta. Waa'in affunani ja seuraan silmilläni hänen kookasta, miehuullista olentoon, kunnes se katoji erälle siwikkadulle. Mitä usein olin ihmetellyt tätä miestä, jolla, piirteisjään ilmenewää älykkäisyydestään huolimatta — ei tuntunut olewan mitään ihanteellisia harrastuksia, joka eli waan siitä, että elämä on elettävä. Nyt wasta pääin perille siitä, että hänelläkin oli tehtäwänsä suoritettawana, hänen kaunis, suuri tehtäwänsä!

Työläisäideille vapautta.

Meillä on naisten keskuudessa usein puhutta siitä, miten perheen äidille voitaisi saada aikaa kehitykseensä. Nykyaikaiset olot tiedetään kylläkin hyvin: miten perheen äidin, erittäinkin jos hänellä on lapsia, koko aika menee taloustoimiin, toimiin, jotka itse asiassa ovat niin näkymättömiä, että perheen isä toisinaan voi sanoa, ettei naisilla ole juuri mitään tehtävää! Toisinaan käyvät perheen sekä mies että vaimo tehtaassa työssä. Mies päästyään kotiin, pukeutuu ja menee ulos tai lukee kotona, mutta vaimon velvollisuuksiin kuuluu hoitaa kotitalous, joka pienemmässäkin perheessä ottaa koko paljon aikaa. Kun mies saa käyttää vapaa-aikansa kehittyäkseen, täytyy vaimon käyttää vapaa-aikansa hoitaakseen yhteistä taloutta, josta seuraa, että vaimon kehitys rajoittuu taloustoimiin, kun miehellä sitä vastoin on tilaisuutta laajentaa näkökantaansa. Että tällainen epäsuhte ei ole terveellistä luonnonomaiselle kehitykselle, on itsestään selvää, sillä jos naisilla ei ole aikaa henkisen minänsä kehitykseen, jäävät he lapsipuolen asemaan yhteiskunnassa.

Mutta miten voidaan sitten ajatella tulevaisuutta niille perheen äideille, joilla ei ole varaa pitää palvelijaa? Nainen on luotu kotia varten ja mies yhteiskuntaa varten, sanovat miehet; ja onhan se jo itsestään selvä, sen jo luonnon lakikin niin määrää. Mutta itsestään selvää ei ole, että kotiololoja ei voitaisi uudestaan järjestää aikaa ja varoja säästävällä tavalla. Ja tätä voidaan, mutta tässä täytyy naisten ottaa osuustoiminta avukseen.

Osuustoiminta on vähäväkisten avustajana saanut monessa suhteessa ihmeitä aikaan. Osuustoiminta on ammatillisen järjestäytymisen kanssa samansuuntaista, molemmat järjestöt lujittavat voimiansa yhteenliittymisen avulla. Niinpä on naisen vapautumisessakin otettava osuustoiminta avustajaksi ja katsottava mitä sen avulla voitaisiin tehdä.

Eikö se nyt jokaisen mielestä ole turhaa voimain tuhlausta, kun yhdessä ainoassa talossa, jossa voi asua noin 60 työläisperhettä, jokaisella on oma taloutensa? Silloin jokaisen täytyy keittää 60 pannua kahvia, jokaisen 60 täytyy itse käydä ostamassa ruokansa, ja jokaisella 60 täytyy olla omat keittoastiansa ja oma keittiönsä, jos on niin varakas, että on eri keittiö tai muuten täytyy perheen asua keittiössä s. o. huoneessa, jossa keitetään ja jossa aina on höyry ja ruuan kotku. Jos näillä 60 perheellä on lapsia, pitää jokaisen 60 vaimon hoitaa näitä lapsia ja kaikilla 60 on työtä koko päiväksi. Talous tulee verrattain kalliiksi ja sittenkin on ruoka huonoa. Talouttaan eivät kaikki vaimot myöskään osaa järjestää, sillä vaikka koti nyt onkin naisia

varten, eivät kaikki naiset ole syntyneet taloudenhoitajaksi, heillä ei ole siihen kerrassaan mitään vaistoa, heillä voi olla taipumusta jollekin toiselle alalle, jos he vaan saisivat siihen antautua. Jos nyt ajateltaisi, että nämä 60 perhettä, jotka asuvat samassa talossa, olisivat yhteistoiminnassa keskenään, ja heillä olisi yhteinen ruokatalous, keskuskeittiö ja että kaikki työt, mitkä vaan voidaan, tehtäisi yhteisesti, niin kuinka paljon sekä rahaa että aikaa säästettäisi. Kuvitelkaamme mielessämme, että useampi perhe, joilla on samanmukainen toimeentulon mahdollisuus, perustavat osakeyhtiön, rakentavat talon, johon ei jokaiselle rakenneta omaa keittiötä, vaan ainoastaan asuinhuone ja sitten suuri keskuskeittiö. Samoin voitaisi rakentaa suuri seurustelu- ja lukusali. Keittiö varustettaisi kaikilla nykyajan mukavuuksilla, joita löytyy. Nyt perheen emännät neuvottelisivat keskenään, kuka heistä voisi ruveta keittäjäksi, tai jos heistä ei ole ketään taitavaa, palkkattaisi ulkoapäin taitava keittäjä, joka valmistaa ruuan. Yhteisesti laadittaisi ruokalista viikoksi ja ruoka-aikana kävisivät perheen emännät noutamassa valmiin ruuan syötäväksi. Kun ajatellaan, miten kalliiksi ruoka tulee pienissä erissä ostettuna, niin voi ymmärtää, kuinka paljon siitä säästyy, kun keskuskeittiöön ostetaan summissa. Ja myöskin menee paljon ruokaa hukkaan, kun pienissä osissa keitetään. Kun useamman perheen ruoka tällä tavalla laitetaan yhdessä, tulee se niin paljon halvemmaksi, että sillä voi maksaa keittäjän palkan y. m. ja jokaisen perheen emännän aika säästyisi, joka myös on rahan arvosta, ja siten ei jokainen tarvitseisi omaa keittiötä.

Toinen huomattava etu olisi lasten hoito. Nyt täytyy jokaisen, jolla on lapsia, istua kotonaan ja hoitaa niitä, pääsemättä koko päivänä mihinkään, kun sitä vastoin osuustoiminnallisessakin suhteessa voitaisi lapsetkin osittain hoitaa yhteisesti. Rakennukseen olisi laitettava erikoinen suuri lasten huone, seurusteluhuonetta voitaisi myöskin käyttää tähän tarkoitukseen. Yksi tai pari henkilöä voisi täällä hoitaa koko talon lapset. Isommille siellä voitaisi järjestää leikkejä yhteisestä jonkun lapsia ymmärtäväisen henkilön johdannoilla, jotta lapset viihtyvät, kuten lastentarhoissa tehdään. Illalla jokainen ottaisi lapsensa kotiin nukkumaan.

Maksojärjestelmä osuuskeittiöön ja lastenhoitoon olisi laskettava ensin perusmakso yhdestä, joka olisi korkeampi, mutta seuraavista se aina alenisi.

Sanomalehdet tilattaisi myöskin yhteisesti, jolloin voitaisi saada useampia eri lehtiä. Seurusteluhuoneessa, joka samalla olisi lukusalina, voitaisi tavata toisiaan ja viettää yhteistä seuraelämää.

Olen esittänyt asiaa ajateltavaksi, ei ainoastaan säästäväisyyden, vaan etupäässä naisen vapauttamisen kannalta. Jos onnistuttaisi yhteistoiminnan avulla tässä suhteessa saada jotain aikaan, valmistettaisi samalla maaperää sosialistiselle tulevaisuuden valtiolle.

Miina S.

Sosialismi ja onnellisuus.

Työväen laulujuhlassa Tampereella kesäk. 26 p:nä 1910

Hilja Pärssisen pitämä puhe pääpiirteissään.

A. K.

Ihmiset pyrkivät onneen ja viisaat ajattelijat ovat olleet siitä yksimielisiä, että on ihmisluonnon mukaista suunnata pyrkimyksensä onnellisuuteen, eli koettaa saavuttaa mahdollisimman suuri määrä tyydytyksen ja onnen tunnetta elämänsä kuluessa. Sen vuoksi liikkui heidän taistelunsa sen kysymyksen ympärillä, mitä on todellinen onni, ja milloin onni on suurin ja pysyväisin.

Yleisesti on tunnettu taulu, joka esittää ratsastajaa, joka kulkee eteenpäin tietään murtaen esteet, tallaten alleen kukat

ja viljan tähkät, vieläpä maahan masentuneen naisen nukahuneine lapsineen. Eteenpäin jähmittyneenä ratsastaja itse tavoittelee kaunista leijailevaa naishaamua, houkuttelevaa keijukaista tahi metsänimpeä, joka kuitenkin aina kaikkoo yhä saavuttamattomiin. Ja suurimpaan osaan ihmisistä soveltuu tuo kuva.

Sietää katsella, miten käsittää sosialidemokratia onnen etsinnän ja minkä asettaa se onnen päämääräksi.

Tämä kysymys selviää meille parhaiten katselemalla olevia oloja ja arvostelemalla, minkä verran niissä järjellinen onnellisuus asustaa ja tähystellessä, mitä edellytyksiä onnellisuuteen vaaditaan.

Jos onnen sisältönä pidetään mahdollisimman suuri määrä hyvän tuntemusta, niin edellyttää tämä ensiksi että ihminen on kohotettava sisälliseltä olemukseltaan rikkaaksi, valistuneeksi ja toiseksi tulee hänen olla sopusointuisassa ympäristössä. Tähän vaaditaan terve yhteiskunta ja henkisesti ja ruumiillisesti terveitä yksilöjä. Ja yksilön sopusuhainen terveys, normaalisuus on taasen saavutettavissa hänen sekä henkisten, että ruumiillisten kykyjen sopusuhtaisella kehittämisellä, s. o. älyn, sydämen ja lihasten harjoituksella. Tätä tarkoitusta tulisi kaiken viljelyksen ja kaiken työn palvelulla. Tällöin ei työtä saisi koskaan teettää rasitukseen saakka eikä sen suoritus olla ylivoimaista ja työntekijäin tulisi saada oikeus työnsä tuloksiin. Yhteiskunnassa, jossa olot näin olisi järjestetty ei tietenkään saisi tuotantoa kannustaa yksityisten voitonhimo, vaan yleiset. Sillä vaadittaisiin älyn, sydämen ja ruumiillisen voiman sopusuhtainen hallitus. Mutta tämä myös sisältää itsessään sen, että yhteiskunnan kansalaisilla tasa arvoisesti olisi valta ohjata tuotantoa ja koko yhteiskunta elämää. Se siis edellyttäisi sosialistista järjestelmää. Se järjestelmä takaisi ihmisille onnen mahdollisuuden.

Mutta meidän elämme keskellä kapitalismia, keskellä suuria ristiriitoja.

Tässä emme voi puhua sanan oikeassa merkityksessä yksilöistä ja vielä vähemmän onnellisuutta synnyttävistä olosuhteista, mikäli on kysymyksessä järjellinen onnellisuuden käsite.

Kapitalistista yhteiskuntaa, jossa vallitsee rajaton kilpailu ja häikäilemätön rahan ajojahti on syyllä kyllä sanottu sairaksi ja mielettömäksi. Onhan mielettöntä, että ruudit ja miekankärki miljoonain ihmisten suostumuksella sortavat toisia miljoonia ihmisiä. Ihminen kuihduttaa lähimmäistään kiduttamalla häntä voitonhimossaan tehtaissa ja kaivannoissa, ja maksamalla pientä palkkaa pakoittaa lähimmäisensä asumaan ahtaissa luolissa, kuihduttain järjestelmällisesti hänen punaisia verisolujaan, heikontaen hänen elimistöään, samalla sanoen pitelee häntä kuin teurastaja uhriaan. Ja kuitenkin saarnataan keskellä tätä mammonan palvelusta sääliväisyyttä ja armahtavaisuutta. Mutta yksilön, voidakseen harjoittaa näitä hyveitä täytyy hankkia riiston, siis säälimättömyyden avulla varoja sääliväisyys- eli hyväntekeväisyystarkoituksiin. Tässä on yhtä vähän järkeä kuin siinä, että jotkut ihmiset samaan aikaan sytyttäisivät toista talon nurkkaa palamaan tehden toisella nurkalla sammutustyötä. Yhtä ristiriitaista nykyisen yhteiskunnan muukin touhu. Ylläpidetään sairautta, mielenvikaisuutta ja rikoksia luovia olosuhteita. Valtio luovuttaa poliisivoiman häätämään torppareita, josta hädöstä torpan vaimo tulee mielipuoleksi. Poliisi seisoi juhannusaattona vartioimassa että viinojen ostajat järjestyneessä rivissä saisivat suorittaa myrkkystoksensa — mutta pyhinä tapahtui puukotuksia. Kaiken näin luodun kurjuuden varalle rakennetaan sairaaloita, hulluinhuoneita ja vankiloita yhteiskunnan kustannuksella. Edelleen rakennetaan temppeleitä jumalan kunniaksi, työhuoneita jotka seisovat tyhjinä ja joiden hoito nousee vuosittain suuriin summiin, mutta samaan aikaan ihmisen lapsella ei aina ole kattoa jonka suojaan päänsä kallistaisivat. Samaa mielettömyyttä ilmenee vainajain palveluksessa. Kun kävelee suurkaupungin kalmistossa, näkee haudan komeine hautapatsai-